

Едуард Андрищенко, Дмитро Трещанін

«Якою є ціна брехні?» – із цього питання починається серіал НВО «Чорнобиль». Через 33 роки після аварії світ знає, що сталося на Чорнобильській АЕС, але до сих пір повністю не розкрито те, як партійне керівництво і спецслужби намагалися приховати правду про події.

У Києві 6 червня відбулася презентація збірника документів «Чорнобильське досьє КГБ. Суспільні настрої. ЧАЕС у поставарійний період», підготовленого архівом СБУ та Українським інститутом національної пам'яті. До нього увійшли понад 200 розсекречених документів, більшість із них публікується вперше. Ці матеріали – з розсекреченого архіву українського КДБ. Багато документів, що зберігаються в Москві, як і раніше залишаються таємними.

Із тисячі сторінок збірника журналісти «Настоящего времени» – проекту Радіо Свобода за участі «Голосу Америки» – обрали кілька цитат, які доповнюють картину Чорнобильської катастрофи.

Увага, спойлери: у статті переповідають деякі сцени з серіалу «Чорнобиль».

РАДІОАКТИВНІ КОСТЮМИ І ПРИМУС ДО ЕКСКУРСІЇ

Один із найстрашніших епізодів Чорнобильської аварії був у початковій версії сценарію, але не увійшов до серіалу. Продюсер шоу Крейг Мейзін у спеціальному подкасті розповідав про виробництво серіалу – в тому числі і про незняті сцени. В одній із них планувалося розповісти про першотравневу демонстрацію, яка пройшла в Києві й інших містах СРСР, отруєних радіоактивними викидами з ЧАЕС. У документах КДБ демонстрації в Києві присвячений такий фрагмент:

«На період підготовки демонстрації 1 Травня учням шкіл були видані тренувальні костюми, в яких вони репетирували програму 27, 28, 29 [квітня]. З 5 по 8 травня ці костюми були здані в школи. Одяг має доволівисокий рівень фону. Школи мають намір здати костюми до палацу піонерів. Необхідна дезактивація».

З довідки 6 відділу УКДБ по Києву та Київській області про оперативну ситуацію в столиці України і в місцях розміщення евакуйованих осіб 8 травня 1986 р.

Але подібне ставлення до людей – нічого не говорити, робити вигляд, що все нормально, не здійсмати паніки – поширювалося не тільки на радянських громадян. Випадковими жертвами ЧАЕС стали не тільки жителі Києва, а й туристи зі США.

«Туристи групи США (31 особа), повідомлення І-4812, які проживають в готелі «Русь», вранці 29.04.86 р. намагалися придбати авіаквитки в Ленінград для дострокового виїзду з м. Києва, чинили тиск на адміністрацію готелю. Вжитими заходами через ОДР [офіцер діючого резерву] і агентуру обстановка нормалізована, група виїхала на екскурсію».

*З довідки 2 відділу УКДБ УРСР по Києву та
Київській області про обстановку серед
іноземців, які перебувають в Києві, 29 квітня
1986 р.*

У звітах КДБ наводяться ще десятки випадків, коли іноземці намагалися терміново залишити Київ. В основному мова йде про студентів з Іраку, Сьєрра-Леоне, Кенії, Того і Гвінеї-Бісау – вони чекали допомоги від дипломатів своїх країн, а агентура КДБ намагалася переконати їх залишитися в місті.

**СЕКРЕТНА РАДІАЦІЯ, ТАЄМНА
ПРОМЕНЕВА ХВОРОБА**

«Настоящее время» вже публікувало документ із 26 пунктів, де були перераховані всі відомості, які підлягають засекречуванню. Ось як виглядав документ КДБ від 10 травня з реальними показниками радіації – і в тому ж звіті для довідки наводилися дані, оприлюднені на прес-конференції:

РАДІАЦІЙНА ОБСТАНОВКА

Таємно

місто Київ

– радіоактивність у повітрі у різних точках від 500 до 1050 мікрорентген на годину, в приміщенні до 100 мікрорентген на годину.

<...>

На прес-конференції в м. Москві 9 травня ц. р. було повідомлено, що на кордоні 30-кілометрової зони рівень радіації в момент аварії становив 10-15 мілірентген на годину, 5 травня 2-3 мілірентгена на годину, а 8 травня до 0,15 мілірентгена на годину.

Один мілірентген на годину – це тисяча мікрорентген на годину. Тобто реальні показники зараження в Києві 9-10 травня в 3-6 разів перевищували офіційні позначки, «заміряні» в 30 кілометрах від ЧАЕС одним-двома днями раніше.

Із перших днів після аварії в КДБ регулярно констатували: частина людей не вірить офіційним повідомленням. Спочатку влада взагалі замовчувала катастрофу, а наступні заяви були неконкретними і часто суперечили одна одній. Більш надійними джерелами інформації багато хто вважав західні радіостанції або чутки. Особливо якщо мова йшла про масштаби лиха і наслідки для здоров'я жителів країни.

У довідці УКДБ 3 липня 1986 року наводилася цитата киянки, яка проходила у справі оперативної розробки. Вона саркастично зауважувала: «...в місті рівень радіації в нормі, хоча ніхто конкретно ще жодного разу не назвав цієї норми. Згодом звикнуть і ніякі атомні бомби тоді не будуть страшні».

Лікарі ставили постраждалим від радіації помилкові діагнози – і в той же час інші медики заперечували проти цієї практики, вказуючи на майбутні проблеми:

«За даними Шевченківського РВ УКДБ адміністрація Київської обласної та 25-ї лікарень, посилаючись на вказівку МОЗ УРСР (нібито Наказ № 24с від 11.05.86 р.), в історіях хвороби хворих з ознаками «променева хвороба» вказує діагноз «вегето-судинна дистонія». На думку головного лікаря обласної лікарні Клименка А.М., подібна постановка питання може в подальшому призвести до плутанини при призначенні лікування, діагностики, а також вирішенні питання про інвалідність та встановлення пенсії».

*З довідки 6 відділу УКДБ УРСР по Києву та
Київській області, 11 травня 1986 року*

Ліквідатори часто не знали про рівень
радіації. У тому числі через погані
дозиметри.

«За повідомленням агента
«Моквічев», дозиметричні прилади,
які використовують штаби цивільної
оборони, невивірені, що призводить
до різниці в показниках. Мають місце
акти видачі для роботи несправних
приладів».

*Із довідки 6 відділу УКДБ УРСР по Києву та
Київській області, 11 травня 1986 року*

ЯК ПРАВИЛЬНО РОЗПОВІДАТИ ПРО АВАРІЮ НА ЧАЕС

До Києва з Москви надійшла методичка для КДБ – як потрібно говорити про аварію в «приватних бесідах» із іноземцями і які аргументи використовувати.

Наприклад, слід було говорити, що «сумарні аварії в таких країнах, як США і Англія, перевершують те, що трапилося в Чорнобилі», – і посилатися на аварії на АЕС «Три-Майл-Айленд» і на ядерному комплексі Великої Британії в Селлафілді (остання трапилася в 1957 році через два тижні після Киштимської аварії в СРСР і довгий час вважалася найсерйознішим інцидентом із викидом радіації, оскільки витік під Челябінськом був засекречений – ред.).

«Причиною аварії на Чорнобильській АЕС є людський фактор, а не технологічні погрішності», – йдеться в методичці, а «пропагандистський галас Заходу» навколо аварії «має відверто антирадянське спрямування».

Стверджуючи, що в аварії винен людський фактор, співрозмовник із спецслужб у той же час повинен був наголосити, що СРСР «провів величезну роботу» після аварії – як у Чорнобилі, так і на інших станціях, щоб «на порядок вище гарантувати безпеку своїх АЕС».

При цьому в СРСР мали бути готовими до можливого витoku на Захід «невигідних відомостей»:

«Поширені серед персоналу ЧАЕС та інших організацій відомості про забрудненість міста Славутич та його околиць цезієм-137 можуть стати надбанням спецслужб противника, в зв'язку з чим вважали б за доцільне інформувати Інстанції (так у документі – ред.) про ймовірні акції з боку антирадянських зарубіжних організацій для завчасної підготовки контрпропагандистських заходів з даного питання».

*З повідомлення начальника відділу з питань
ЧАЕС УКДБ УРСР по Києву та Київській
області О. Миргородського начальника УКДБ
УРСР по Києву та Київській області Ю.
Шрамку, 5 січня 1988 р.*

Усі ці заходи, як стверджували в КДБ, принесли результат: з 1987 року публікації в західних виданнях про Чорнобильську катастрофу стали куди більш «прорадянськими».

| «СТВОРЕННЯ ВИДИМОСТІ СВОБОДИ»

Аварія на радянській атомній електростанції швидко стала світовою топовиною. Журналісти, дипломати, вчені і прості туристи з різних країн, що перебували в СРСР, намагалися дізнатися більше про те, що сталося. Але місцева влада обмежувалася лише скупими офіційними коментарями, які, як потім з'ясувалося, часто були далекі від істини. У будь-якому прояві зацікавленості з боку іноземців КДБ був схильний бачити підступи західних спецслужб.

Розуміючи, що іноземні кореспонденти і посадові особи все одно захочуть роздобути неофіційну інформацію про катастрофу, в КДБ вирішили підсувати їм «правильні» відомості.

Цей фрагмент про спецоперацію спецслужб був розсекречений раніше, але він чудово ілюструє принципи роботи КДБ після аварії в Чорнобилі:

«У м. Києві перебувають 16 іноземних кореспондентів. Попереджені спроби кореспондентів із Англії, Франції та Швеції зібрати тенденційну інформацію на залізничному вокзалі м. Києва, шляхом підведення членів спецдружини УКДБ з нейтральних позицій, які замкнули іноземців на собі».

Агенти і співробітники спецслужби грали роль «простих киян» або працівників станції, які радо погоджувались відповідати на запитання зарубіжних гостей.

«У зв'язку з тим, що відразу після аварії на ЧАЕС у іноземних кореспондентів проявлялася певна недовіра до офіційних повідомлень, в 1987 році під час відвідування ними зони акцент був зроблений на створенні видимості свободи пересувань, дій, контактів, обстановки повної довіри».

З повідомлення начальника УКДБ УРСР по Києву та Київській області Ю. Шрамка першому секретареві Київського обкому КПУ Г. Ревенку про результати роботи з надання позитивного впливу на іноземців, які відвідують зону ЧАЕС 18 лютого 1988 р.

Серед хитрощів, до яких вдавалися чекісти, – підміна проб:

«У жовтні 1987 р. кореспондент французької газети «Юманіте» Жан П'єр Водон завдяки хитрощам узяв проби ґрунту і води в районі об'єкта «Укриття» і в м. Прип'яті, а також під час перевезення в районі с. Прибірськ (50 км від ЧАЕС). В ході проведення заходу «Д» (негласний обшук – ред.) зразки проб, узяті іноземцем, виявлені і негласно замінені на радіоактивно чисті».

З орієнтування заступника Голови КДБ УРСР Ю. Петрова начальнику 6 відділу УКДБ УРСР по Києву та Київській області С. Нагибі про виявлену зацікавленість противника проблемою ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, 8 липня 1988 р.

Примітно, що Жан-П'єр Водон був активним французьким комуністом, а газета L'Humanité, офіційний друкований орган Компартії Франції, в ті роки отримувала фінансову допомогу від СРСР.

МАШИНА З ГОРІЛКОЮ

Критики серіалу НВО називають типовим зразком західної «клюкви» сцену з ящиками горілки, яку привезли солдатам-ліквідаторам. Один із головних аргументів: дія відбувається за часів горбачовського «сухого закону», коли спиртного було не дістати.

Проте в документах чекістів є згадки про масовий продаж горілки – але не солдатам, а евакуйованим і жителям Поліського району, який входить дозони лиха.

«Мають місце прояви невдоволення в зв'язку з тим, що евакуйовані забезпечуються краще, ніж місцеві.

Співробітники КДБ перешкодили передумовам негативних проявів, 8.05 о 19.00 на центральну площу міста прибула вантажна машина з горілкою і почався її розпродаж. Утворився натовп із близько 1000 осіб, тиснява, скандали. Машина була відправлена за межі міста (5 км), що дозволило розсіяти натовп і нормалізувати становище. У місті та районі накопичилося багато незалучених до праці осіб, хуліганських елементів, які беруть по 10-15 пляшок горілки, необхідне посилення роботи міліції».

*Із довідки 6 відділу УКДБ УРСР по Києву та
Київській області, травень 1986 року.*

А ось в Іванківському районі (він сусідній із Чорнобильським, пізніше до нього долучили і Прип'ять, і Чорнобиль) заборона продажу горілки викликала кілька інцидентів – і серед незадоволених були в тому числі солдати:

«9 травня заст. голови облвиконкому т. Фурсов заборонив продаж горілки, в зв'язку з чим 10 і 11 [травня] групи військових, співробітників міліції, евакуйованих (по 2-3 особи) влаштовували скандали в райспоживспілці. На базі райспоживспілки виставлений пост міліції».

*Із довідки 6 відділу УКДБ УРСР по Києву та
Київській області, травень 1986 року.*

РЕДЬКА І «СКОРИНКИ»

Не обходилося після аварії і без корупції: одні за гроші ставали «ліквідаторами», інші отримували дозвіл на торгівлю зараженими овочами.

У січні 1988 року КДБ отримало повідомлення, що командири одного з військових підрозділів видають посвідчення ліквідаторів. Це коштувало всього 40 рублів. В іншому повідомленні говорилося, що за хабар можна було уникнути радіаційного контролю при продажу овочів.

«[Агент] уважає, що з боку окремих посадових осіб, які здійснюють контроль за вступниками сільськогосподарськими продуктами, що надходять на Центральний ринок, має місце злочинне ставлення до своїх службових обов'язків. Зокрема, джерело було свідком розмови між двома продавцями овочів, які реалізовували на цьому ринку редьку з підвищеним рівнем радіоактивної зараженості, пройшовши дозиметричний контроль за хабар».

Із довідки УКДБ УРСР по Києву та Київській області, 8 липня 1986 р.

В архіві зберігається і, перехоплений чекістами, лист ліквідатора на ім'я Сергій, написаний восени 1987 року. Він стверджував, що на той час, коли найнебезпечніші моменти були вже позаду, робота на ЧАЕС стала приваблювати любителів легкої наживи:

«Бюрократичний апарат доволі чисельний (кількість, власне тих, хто працює, зменшується, а кількість керівників і працівників будь-яких служб не падає). Природно всім – і маленьким начальникам, і великим, і особам, яких до них прирівнюють із тих чи інших причин – зарплату оформляють так, ніби вони постійно працюють на станції. Справа в тому, що тут введено зоновий коефіцієнт, на який множиться зарплата: на самій станції 5-7, у Чорнобилі 2. Насправді мало хто з них узагалі буває на станції, а хто буває, то звичайно не 6 годин на день. Цим хлопцям, на мою думку, дуже не хочеться, щоб ця благодать закінчувалася. Тим більше, що халтурити і байдикувати під дахом «особливого режиму» (як це не

парадоксально) принаймні, зараз,
дуже зручно».

У той же час, як зауважує автор листа, в
Чорнобилі саме по собі відмерло інше
характерне для радянського часу явище –
крадіжка продуктів працівниками
громадського харчування:

«Годують тут дуже добре.
Безкоштовно, практично без
обмежень у кількості і досить якісно.
Шлунок мій, принаймні, приймає
місцеву їжу люб'язно. Пояснюється
це, як на мене, тим, що красти тут
продукти (я говорю про працівників
їдалень) абсолютно безглуздо. У зоні
не продаси, оскільки нікому не
потрібно, а за межі зони не вивезеш.
Як би так організувати громадське
харчування в звичайних умовах?»

*Із листа ліквідатора наслідків аварії, 10
жовтня 1987 року.*

СТУКАЧІ В РАДІОАКТИВНІЙ ЗОНІ

У липні 1987 року почався процес над колишніми працівниками станції, яких слідство визнало винуватцями аварії. Засідання суду проводили в Будинку культури в евакуйованому Чорнобилі. Детально про процес писала «Медіазона».

Обвинувачуваних, згідно з документами, тримали в слідчому ізоляторі Іванківського РВВС – тобто в районному центрі. Зараз в Іванкові немає СІЗО – місто занадто мале для такого закладу. За КПК обвинувачуваних в одній справі не могли тримати в одній камері.

Судячи з розсекречених документів, в камерах кожного з основних обвинувачуваних – колишнього директора станції Віктора Брюханова, головного інженера Миколи Фоміна та його заступника Анатолія Дятлова – була «квочка», тобто агент КДБ, який запам'ятовував усе, що говорили фігуранти, і схиляв підсудних до правильної, з точки зору радянської влади, поведінки під час процесу. Імена агентів в архівах, судячи з усього, не збереглися.

«Брюханов В.П., повернувшись в ізолятор, заявив, що найбільше він переживає через зустріч із потерпілими. Свідків він не боїться, а ці зустрічі будуть для нього найважчими. Вважає, що в аварії винен головний інженер. Йому буде важче за всіх, т. я. першим допитуватимуть його. Побоюється захворіти і тим самим затягнути терміни суду. На амністію не сподівається. Самопочуття нормальне.

Фомін М.М. почуває себе нормально. Вважає, що провина Брюханова невелика і він усю її буде валити на нього. Не згоден із Дятловим з приводу того, що той не визнав себе винним. Не спав до 4 години ранку. На його думку, суд поставлений дуже серйозно.

Дятлов А.С. заявив, що своєї провини в аварії не бачить. Винне застаріле обладнання. Якщо йому дадуть можливість висловитися, то він доведе свою невинуватість. Будівельники в аварії не винні».

*Із повідомлення УКДБ УРСР по Києву та
Київській області начальнику 6 Управління
КДБ УРСР В. Слободенюку про гарантування
безпеки судового процесу в Чорнобилі, 8
липня 1987 р.*

Тривав контроль за поведінкою і була
внутрішньо-камерна розробка підсудних,
які перебувають в СІЗО Іванківського РВ.

«Брюханов В.П. у бесіді з агентом
заявив, що на суді ставлять тільки
провокаційні питання. Покази
свідків, які можуть бути витлумачені
на користь обвинувачених,
перебивають, що не дослуховують до
кінця. В якості свідків викликані
особи, з якими йому – як керівнику
станції – практично не доводилося
спілкуватися.

Фомін М.М. вважає, що виправдовуватися на суді марно. Все вже розписано – кому скільки. Розігрується вистава. Експерти з «мухи зробили слона», а сам висновок написаний некваліфіковано. Продовжує цікавитися питаннями життя в таборах.

Дятлов А.С. вважає, що до відповідальності повинен бути притягнутий заст. головного інженера з науки. Його провина найбільша, в т. ч. в тому, що співробітники вчасно не евакуювалися зі станції і багато з них опромінилися».

*Із повідомлення УКДБ УРСР по Києву та
Київській області начальнику 6 Управління
КДБ УРСР В. Слободенюку про гарантування
безпеки судового процесу в Чорнобилі, 14
липня 1987 р.*

«Брюханов В.П. уважає, що експертиза некомпетентна, тому вона не зможе зробити правильних висновків про причини аварії, хоча заперечувати її висновків не збирається. Розраховує на покарання, терміном у 7-8 років, сподівається потрапити під амністію.

Фомін М.М. висловив думку про те, що причиною аварії став експеримент, програма якого була підготовлена слабо, крім того, Дятлов порушив і цю програму. Дивується з приводу поведінки Дятлова, який намагається звалити провину на недосконалість реактора.

Дятлов А.С. незадоволений тим, що нібито суд ігнорує його запитання до експертів. Наполягає на тому, що навіть судом визнане, що реактор не відповідає основним вимогам безпеки. Має намір в останньому слові висловити все, що думає про суд, експертів, аварії і т. п., мотивуючи це тим, що 10 років, які йому дадуть, він не проживе, але його хвилює його репутація, єдине, що він повинен врятувати. Вважає, що громадська думка на його боці. Знову висловив думку про те, що висновки про істинні причини можна опублікувати тільки за кордоном».

*З повідомлення УКДБ УРСР по Києву та
Київській області начальнику 6 Управління
КДБ УРСР В. Слободенюку про гарантування
безпеки судового процесу в Чорнобилі, 20
липня 1987 р.*

«Брюханов В.П. заявив, що яким би не був вирок, оскаржувати його не збирається, т. я. це ні до чого доброго не приведе. Останнє слово хоче використувати для того, щоб «сподобатися» суду, говорити має намір не більше 3 хвилин.

Побоюється, що Дятлов своїм виступом може зашкодити йому і Фоміну. Негативно ставиться до можливої присутності на останньому засіданні радянських і іноземних кореспондентів.

Фомін М.М. задоволений тим, що суд скоро закінчиться. Вважає, що цей судовий розгляд не вплине на терміни покарання, які вже визначені заздалегідь. [...] Дятлов А.С. висловив думку про те, що йому дуже потрібна воля, добре інженерне ім'я. В очах свідків він себе вже реабілітував. В останньому слові старатиметься виступити так, щоб не нашкодити своїй родині. Продовжує активну підготовку до виступу, в якому має намір відстояти свою думку про те, що основною причиною аварії була недосконалість реактора. Має намір по закінченні процесу подати заяву про перегляд справи. Вирішувати це питання буде через свої зв'язки в міністерстві».

Цього разу і тюремний агент за завданням куратора повинен був подбати про те, щоб Дятлов у суді не сказав зайвого:

«Нами через агента «Вова» вживаються заходи щодо схиляння Дятлова до відмови використовувати в своєму виступі дані, що паплюжать атомну енергетичну програму нашої країни».

З повідомлення УКДБ УРСР по Києву та Київській області начальнику 6 Управління КДБ УРСР В. Слободенюку про гарантування безпеки судового процесу в Чорнобилі, 21 липня 1987 р.

«Брюханов В.П. дуже схвильований виступом прокурора, т. я. не очікував такого терміну покарання (10 років – ред.). Висловив надію, що через деякий час його відправлять на будівництва народного господарства. Мав намір відмовитися від останнього слова, але адвокат його відрадив.

Фомін М.М. задоволений тим, що після виступу прокурора все стало на свої місця. Побоювався, що йому ще буде висунений позов за завдані збитки. На його думку, Рогожкін і Лаушкін (інші підсудні – ред.) невинуваті. В останньому слові має намір визнати свою провину і просити про пом'якшення вироку.

Дятлов А.С. повернувся зі суду в дуже збудженому стані.

Розлючений виступом прокурора.

Вважає, що Рогожкін і Лаушкін винні і вимога прокурора про їхнє покарання справедлива. Побоюється, що в місцях відбування покарання доведеться багато працювати фізично».

З повідомлення УКДБ УРСР по Києву та Київській області начальнику 6 Управління КДБ УРСР В. Слободенюку про грантуванні безпеки судового процесу в Чорнобилі, 24 липня 1987 р.

НАДМІРНИЙ ОПТИМІЗМ ПРОПАГАНДИ

«Не є таємницею, що сучасний американський кінематограф – це засіб доставки якихось ідей і установок просто в розслаблений мозок глобального глядача», – пише співробітник російської «Комсомольської правди» Дмитро Стешин. Далі він пояснює читачам, що серіал створений в інтересах конкурентів «Росатома»: «Нічого особистого, тільки бізнес».

У спеціально підготовленому для КДБ засекреченому огляді преси укладачі документа – співробітники створеного на атомній електростанції ВО «Комбінат» – скаржаться на те, що і в травні 1986 року журналістів «Комсомольської правди» підводило прагнення писати «красивіше»:

«Цитуємо матеріал «Зробила крок першими» тих же авторів [Н. Долгополов, П. Положевець]: «Прокидалася нерадісна зоря, а з нею – важезні турботи. У міськкомі партії попросили: комсомольці, доведеться засипати реактор. Необхідний пісок. Знайдіть добровольців. Потрібно було багато піску. Височезні гори піску. Необмежене море піску. Умовляти нікого не довелося». У матеріалі не знайшлося місця для того, щоб принаймні пояснити, що в розвал реактора мішки з піском скидалися з вертольотів, і у читачів, природно, склалося враження, ніби комсомольці лопатами скидали пісок прямо в реактор».

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Усієї правди про Чорнобиль ми ніколи не дізнаємося» –

ліквідатор аварії коментує серіал

Багато газет продовжували писати відверту брехню через місяці після аварії. 2 червня в замітці для вірменського «Комсомольця» – «Здоров'я Чорнобиля покращується» – автор цитував директора Чорнобильської АЕС Михайла Уманця:

«Сказав тихо, зі спокійною посмішкою: «Я купався в Прип'яті. Басейн річки добре дезактивований». Сказав, мабуть, занадто тихо, але я сидів від нього в двох кроках і чув це соромливе (чи повірять?) визнання чітко»».

Не менше роздратування викликали публікації в головній і найбільш офіційній газеті країни – «Правді». В одному випадку автори документа були в цілому задоволені текстом, але назвали заголовок «не тільки таким, що псує його суть, а й завдає душевні травми десяткам тисяч людей». Стаття, яка вийшла від 26 травня – тобто через місяць після катастрофи – називалася «Солов'ї над Прип'яттю».

В іншому випадку оптимізм держпропаганди був настільки сильний, що його наводили як типовий приклад поганої роботи всіх радянських журналістів.

«У травневих публікаціях минулого (1986 – ред.) року є один негативний момент, який притаманний, мабуть, усім газетам. Це зайвий оптимізм в оцінці найближчих перспектив 30-кілометрової зони. Не уникла його навіть «Правда». У згадуваному вже матеріалі «Райком працює цілодобово» звучить, наприклад, таке припущення: «Потім, коли жителі Прип'яті повернуться додому і станція почне нормально працювати, виїзна бригада «Правди» проведе читачьку прес-конференцію».

Оригінал публікації на сайті «Настоящего времени» – проекту Радіо Свобода за участі «Голосу Америки»

